

ЗАГИБЕЛЬ ЩАСЛИВОГО МІСТА

Оповідання Л. Кардиналовської

КАБІНЕТІ важкі різьбляні меблі. На всьому відбиток не смаковитої пишноти і трафарету моди.

Арк відчував, що його історія виглядала тут надто неімовірно. Золоті речі мають пробу, щоб запевнити в своїй коштовності—Арків скарб не мав проби.

Дві байдужі людини, що сиділи навпроти за столом, здавалося не йняли віри жодному його слову, Арк бачив, як гинула надія примусити їх повірити у винайдене чудо. В руках цих тупих людей були його слава, його багатство.

І Арк з тремтінням розгортав перед ними таємницю далекого острова Редрот. Оливцем він накреслював на мапі шлях до невідомого і бажаного.

— Починаючи звідси—Арк на мить затримав олівця—шлях стає важкий і небезпечний і пароплави огинають його геть на північ. Коло підворних скель оточує острів і робить його неприступним з боку моря. Другий шлях—повітряний, але тут інша перешкода змушує авіаторів далеко обминати острів. Напівзгаслий вулкан викидає клубки задимленого газу, що отруює атмосферу на багато миль навколо. Саме ця неприступність для дослідів утворила в науковому світі помилкову уяву про цей острів. В дійсності отруйні легкі гази з вулкану піднімаючись угору зовсім не отруюють повітря на самому острові і дають змогу існувати там цілому народові. Острів Редрот—маленький замкнений світ—скалка загиблого багатого віків тому материка. Доля була ласкава до мене: в м'якій кабіні розбитого аероплана з пораненою головою і газом отруєними легеньми я проте лишився живий. Я знаю, як хистко побудовано цю історію. Я знаю, що мій винахід кожний вчений вважатиме за казку, бо єдиний доказ, що я маю—це мізерна жменька золотого піску.

З шкіряної торбинки Арк висипав на стіл блискучі жовті грудочки. Це його остання ставка.

Важка павза, спинивши подих, причаїлася в кімнаті. Арк з розпачем глянув у вікно, де билася в шибку велика зелена муха, і всміхнувся їй із співчуттям, бо бачив спільність їхньої долі. Осяйний світ був для нього закритий тупістю цих двох людей.

Але, коли пожадливі пальці почали зважувати, мацати золотий пісок—Арк зрозумів, що потрапив влучно.

— Тридцять, сорок відсотків щирого золота!

— О, не менше! Це зовсім неімовірно, зовсім нечувано—і на Арка дивилися дві пари очманілих очей.

Збадьорений він продовжував:

— Життя цього острова незбагненне, як парадокс. Воно догори ногами перевертає уяву про ступні розвитку людської культури. Історія нашої культури знає пару, електрику, радіо, тільки зараз шукаємо ми закони використання атомної енергії. На цьому острові електрики, наприклад, ніколи не знали. Через неї переступили. Так само, як первісна людина, не знаючи примітивніших законів фізики і хімії, зробила найбільший у світі винахід—засіб здобувати вогонь, на цьому острові знайшли закон використання атомної енергії. Але прикласти її широко маленький світ не має потреби.

Їхня культура не подібна до жодної. Я можу ще розказати...

— Про золото, Арк, про золото—перебив нетерпляче гладкий і лисий Голлар.

— Нас цікавить... адже мета нашої наради... нашої майбутньої експедиції—змішався другий.

— Вам, Арк—слава винаходу, вчені степені, а нам—золота земля Редрота,—виліскуючи золотом зубів перебив знову Голлар.

Арк бачив перед собою напружені жадобою обличчя, а дерев'яні лави на поручках фотелів хижо щерили зуби.

Арк зрозумів, що продав Редрот, але перспектива слави збудила в ньому чванливість людини, що досі не знала успіху. Долю маленького світу вирішила тупа пожадливість двох фінансистів і Аркова пиха.

— На цьому золотому ґрунті—промовив Арк, байдуже поклавши на долоню блискучі зернята—побудовано місто, єдине місто маленького материка—Ао-Гол, що їхньою мовою є Щасливе Місто. Гігантська гребля, що на протязі багатьох миль оточує острів, захищаючи від наступу океану, містить величезний відсоток золота. Мало не все золото Редрота скупчене тут. Це єдиний вжиток, який знайшли островитяни для коштовного металу.

Арк підвів очі і побачив, що Голлар слухав, напружено розкривши рота. Синій сигаровий дим прозорим сивом оповив його лисий череп, і Арк подумав, що він подібний до Мамони в картині Уоттса. Відчувши гидливість він скинув з долоні жовті крилітки і на мить в ньому спалахнуло бажання подражнити і допекти цим самовпевненим людям. Вони вже вважали Арка з його безцінним скарбом за свою власність, і він міг би зруйнувати їхні мрії, коли б відмовився від їхньої допомоги. Від свого плану експедиції

8-го грудня з невідомих причин сталася пожежа на канатній фабриці ім. тов. Петровського в „Новій Баварії“, під Харковом. На знімках два моменти пожежі.

жадливість двох фінансистів і Аркова пиха.

— На цьому золотому ґрунті—промовив Арк, байдуже поклавши на долоню блискучі зёрнята—побудовано місто, єдине місто маленького материка—Ао-Гол, що їхньою мовою є Щасливе Місто. Гігантська гребля, що на протязі багатьох миль оточує острів, захищаючи від наступу океану, містить величезний відсоток золота. Мало не все золото Редрота скупчене тут. Це єдиний вжиток, який знайшли островитяни для коштовного металу.

Арк підвів очі і побачив, що Голлар слухав, напружено розкривши рота. Синій сигаровий дим прозорим сивом оповив його лисий череп, і Арк подумав, що він подібний до Мамони в картині Уоттса. Відчувши гидливість він скинув з долоні жовті крихітки і на мить в ньому спалахнуло бажання подразнити і допекти цим самовпевненим людям. Вони вже вважали Арка з його безцінним скарбом за свою власність, і він міг би зруйнувати їхні мрії, коли б відмовився від їхньої допомоги, від свого плану експедиції на остр.в Редрот, заховав назавжди одному йому відому таємницю шляху.

На одну мить...

Арк вхопився рукою за серце, відчувши майже фізичний біль. Муха все ж була щасливіша його—вона вже не билася об шибку, бо знайшла інший вихід до прибавливої мети. Арк іншого виходу не мав.

— Ну, — нетерпляче повів плечем Голлар, а Сервік напружено витягнувся вперед.

— Кумедніше за все,—заговорив Арк,—що цих людей зовсім не цікавить золото. Вони навіть не роблять з нього прикрас, бо вважають його жовтий блиск за вульгарний і неприємний для ока. Про гроші вони не мають жодної уяви. Коли я показав їм кілька монет, що зберіглися по кешенях мого одягу, і сказав, що на ці покотела у нас можна придбати цілком усе, вони страшенно реготалися і ніяк не могли зрозуміти, на що ж ці цияцьки вживає і що робить з ними той, хто замість якогось виробу або взагалі потрібної речі одержує їх. Для них цілком незбагнена величезна умовна вартість золота.

Вони приносили мені шліфовані у воді самородки і всімхалися, бачивши мов захоплення і пожадливість. У великому басейні я складав цю купу золота. Я впивався блиском скарбу, гадаючи, що в світі немає над мене Креза.

Але поволі ця маса золота і недбайливість до нього островитян потупили мою зажерливість. Часто лежачи на березі я бавився, кидаючи в воду навкопить камінчики вже однаково байдуже плескату гальку і важкий самородок. Золото загубило для мене зачаровання багатства.

Єдина думка про повернення, про сенсацію мого винаходу, про славу не давала мені спокою. Повітря і вода—я мав скористатися з цих шляхів, як умів. Але островитяни не

**ПОШИРЕНИЙ ПЛЕНУМ ВККІ—т. т. Кусінен,
Бухарін, Молотов, праворуч—т. Тельман**

вміли літати. Небо над ними було отруєне і птиці не жили на Редроті. Я не бачив там жодної істоти, яка б мала крила. Повітря було неприступне. А коло підводних скель, де вода хвилювалася і кипіла, утворюючи вири, погрожувало розбити в щент кожну судину, що наважилася б прорвати його.

Щасливе Місто ставало мені за ненависну в'язницю.

І нарешті я наважився.

Я взяв золота стільки, скільки міг умістити легкий парусник—єдине, чим користувалися островитяни на воді.

Мій план був нескладний. Я сподівався видертися з погрозового кола, вийти в відкрите море і зустрінути пароплав, що підбере мене і одвезе на материк.

Для й на цей раз була прихильна до мене. Правда, в морі я опинився на міцно збитому днищі парусника, розбитого геть, поранений, без краплини води. Пришита до поясу торбинка з жменькою от цього пску—це було все, що лишилося від мого багатства. На щастя вітер відгонив мене на північ. І через багато-багато днів,—непритомний я не лічив їх, мене підбрав пароплав „Рейд“. Я збрехав якусь правдоподібну історію, бо янав, що дійсний не

вміли літати. Нео над ними було отруєне і птиці не жили на Редроті. Я не бачив там жодної істоти, яка б мала крила. Повітря було неприступне. А коло підводних скель, де вода хвилювалася і кипіла, утворюючи вири, погрожувано розбити в щент кожну судину, що наважилася б прорвати його.

Щасливе Місто ставало мені за ненависну в'язницю.

І нарешті я наважився.

Я взяв золота стільки, скільки міг умістити легкий парусник—єдине, чим користувалися островитяни на воді.

Мій план був нескладний. Я сподівався видертися з погрозного кола, вийти в открите море і зустрінути пароплав, що підбере мене і одвезе на материк.

Доля й на цей раз була прихильна до мене. Правда, в морі я опинився на міцно збитому днищі парусника, розбитого геть, поранений, без краплини води. Пришита до поясу торбинка з жменькою от цього пску—це було все, що лишилося від мого багатства. На щастя вітер відгонив мене на північ. І через багато-багато днів,—непритомний я не лічив їх, мене підібрав пароплав „Рейл“. Я збрехав якусь правдоподібну історію, бо знав, що дійсний не повертає. Наука потребує точних доказів, а я не мав нічого...

— Проте цей шлях для експедиції здається мені незручний—діловито зупинив Голлар.

— Так... знаєте, це не зовсім... того... зручно... промимрив Сервік. Арк усміхнувся.

— В цьому місці—вказав він на мапу—коло з рифів майже перерване. Воно настільки вузьке, що його може перестрибнути „морська блоха“.

— Морська блоха? Причому тут взагалі блоха?—відчувши глум, запитав з роздратованням Голлар.

— Останній винахід техніки. Моторний човен, що може відриватися від води і перестрибувати віддалення в кілька десятків метрів.

— Ага, так... не чув...—пом'як Голлар.

— Так от—Арк підвівся високий і поривчастий. Він відчував патос хвилини, що від неї залежала доля його винаходу.—Мені потрібна ваша згода дати гроші, щоб прилбати човна і організувати всю експедицію. Золото Редрота покриє витрати. Цього золота вистачить купити всі материки світу.

Голлар і Сервік мовчки витягнули чекові книжки. У звичній справі вони діяли швидко і точно.

Одержавши два чеки, Арк вийшов з кабінету.

Він обтер рукою чоло і розширеними очима глянув уперед. У кінці простої, безмежно довгої вулиці на нього примружене з заходу дивилося сонце.

— Сонце сходить над островом Редрот,—мрійно подумав Арк.

Золотим сосяником розквітало сонце над островом Редрот.

Оноа прокинувся—йому здалося, що над ним схилилося обличчя його друга Арка.

Це сонце торкнулося його кучерявої голови.

Оноа скочив швидкий і легкий, напнувши вільний одяг. Красиве шоколадне тіло було насичене життям, широкі очі здавалися незвичайно ясні і прозорі на темнім обличчю.

— Еймі, сонце чекає на тебе біля порогу—крикнув він звичайне вітання.

— Ти запізнився, сонце давно ввійшло до мене—і Еймі одхилила завісу до кімнати Оноа.

Місто Ао-Гол, щасливе Місто Редрота, прокидалося разом із сонцем. Вулиці наповнював жвавий і шумливий натовп. Оноа і Еймі приєдналися

Делегат Хіни на пленумі Виконкому Комінтерну

до нього. Люди поділялися на групи і розтікалися по всіх вулицях міста, ідучи на роботу. Кожний віддавав частину свого дня виконанню громадських робіт. Таким був закон Редрота.

Оноа і Еймі йшли широкою вулицею, що плавало вигинаючись вела до моря. Здалеку видно було міцний хребет гігантської греблі. Її правильне півколо оточувало острів із заходу, стримуючи настут води, яка погрожуwała поглинути, беріг, що невинно знижався.

Оноа відчував сьогодні якесь невиразне і дивне схвильовання. На дорозі він одкинув ногою камінця і той одлетівши у бок виліс, в на сонці якою золотої жилки. Оноа зрозумів, що невідступно думав про Арка.

— Я бачив у сні Арка—непевно сказав він.

— Я зараз думала, що робить він там, у своїй чудній землі—вказала Еймі на обрій. Може він як і тут ходить по березі і збирає жовті камінці...

— Коли він взагалі добрався туди—поправив Оноа.

— Я все думаю про ту землю, де всі люди такі, як Арк. де літають чудні звірята і великі машини підносять у повітря людей. Невже ми ніколи не побачимо все це, Оноа?

Еймі знизу дивилася на нього. На її обличчю він прочитав занепокоєння, готове обернутися на розпач, наколи він заперечуватиме.

Оноа усміхнувся, заховавши за віями очі.

— Я гадаю, що Арк ще поверне до нас—ухилився він відповіди.

— Ну, це вже навряд—втрутився до розмови веселий Лос, що йшов поруч.—Коли він і дістався живий батьківщини, то ледви чи наважиться вдруге ризикувати зламати собі шию. Та нам і не треба таких гостей. Його казки про ту країну зовсім не тішать мене, а головне вони цілком збентежили багатьох. Ти чув, Оноа, що старий Унк чисто спантеличився. Він перетягнув до себе всі камінці з Аркового басейна і топить з них жовтий метал. А Веа і Дото баламутять хлопців і підмовляють їх вирядитися до Аркової країни. Ім'я Арка не сходить з язика Його байки про золото, птиці і будинки заввишки, як наш Кохайо,—тільки й мови що про них. Біля хати Райкао виросла гора піску і ціла родина з ранку до вечора носить і проминає його як учив Арк. Справа в них посудається покровом—я не бачив безглуздішого заняття. Вони навіть покинули ходити на громадські роботи. Гора біля хати росте і зростає разом із нею жадоба ще і ще більше золота.

А Райкао каже, що він ще не старий і хоче бачити щось краще за вулкан Кохайо і наше мізерне містечко. А в тих країнах без золота не проживеш, казав Арк. Як це тобі до вподоби, Оноа?

— Закон не забороняє уходити з острова — тихо відповів Оноа. Коли вмієш — іди.

— Але кажу тобі, божевілья охоплює місто. Вони здається ладні розібрати греблю, бо золото звідти найлегше здобути. Я сам бачив, як виколупували з верхніх рядів камінці.

— Гребля непорушна. Хай беруть золото під землею.

У Еймі здригнулися брови.

— Я знаю кожний камінь на березі і кожне дерево на острові. Сонце що-дня сходить тут, заходить там. А Арк каже, що є землі, де сонце, як зайде, не повертає півроку, де можна йти рік і не бачити моря і кінця шляху.

Вони підійшли до греблі. Контрфорси, що підпирали її могутнє тіло, виглядали як ребра велетенського кістяка. Море важкою масою тулилося до стіни, торкаючись мокрими губами останньої низки каміння.

Оноа керував роботою машин, що подавали камінь. Кубічні цовти зі ступу золота і гальки кладалися рівними шарами, звязаними складом з золотого піску і якоїсь речовини, що мала властивість цементу.

Провадився саме ремонт греблі. Чималий протяг її був під загрозою зруйнування і островитяни вперто відвойовували в моря мізерний клопоть землі.

З високої греблі Оноа бачив усе місто. Ідеально спрощені чіткі лінії надавали враження легкості, звільняючи масив будівель від ваги каміння. Але уява Оноа витягувала лінії невисоких стін, створюючи хмарочоси.

Останні поверхи здіймалися вище від верхів'я Кохайо. Внизу сновигали люди в чорних, вузьких, як у Арка, одягах. А над містом, незбагнено тримаючись у повітрі, марили дивні істоти з широкими блискучими крилами...

Оноа потемніло в очах. Щоб звільнитися від уїдливої примари, він одвернувся до моря, і погляд його піймав на краю греблі зігнуту людську постать. Ризикуючи впасти в воду, людина простягала руки, намагаючись дістати щось зі стіни, оберненої до моря. Оноа підійшов і побачив Дото. Маленьким робочим ломом він колупав щось у кладці.

— Що ти робиш, Дото? — здивований запитав Оноа.

Дото підвів збентежене обличчя.

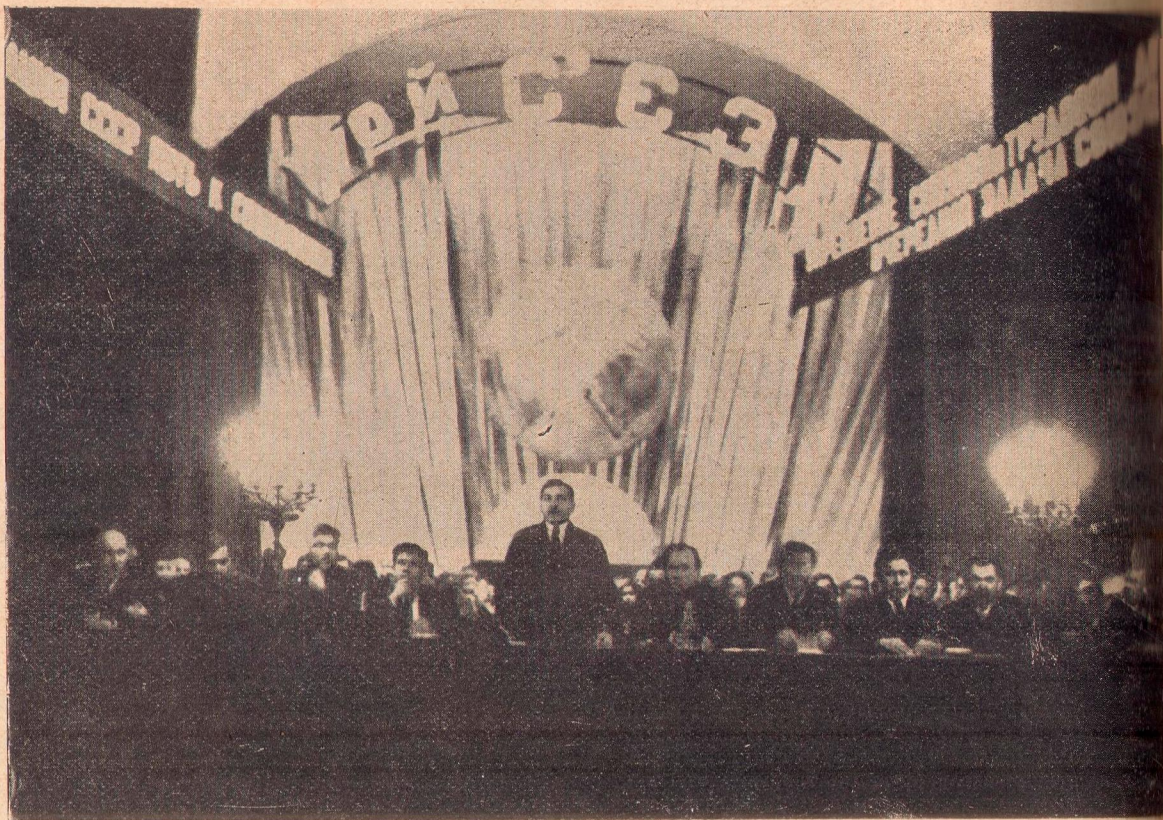
— Ця штучка здається мені надто хороша, щоб стирчати тут, — сказав він, показуючи на долоні вже видертий з стіни круглий важкий самородок. — Арк був би вдячний за отакий камінчик, а нам він згодиться у тій країні.

— А гребля? Адже досить щілини і вода лине на острів...

— Не я один... — промовив Дото і відвернувся йти.

Повільно повзе сонце небом.

Оноа здавалося, що воно повзе повільніше, як завжди, і повільніше ніж завжди йшла робота. Оноа ходив вздовж греблі від машини до машини,

Відкриття VII Всесоюзного С'їзду профсоюзів. Промовляє тов. Томський.

метушився, спускався вниз, де стоплювалося каміння і виготовлювався цемент.

Ніколи ще Оноа не здавалася така погрозлива спокійна маса води, що звисла над містом. Синя риса її була значно вища над рівень землі.

А ввечері, Оноа підійшов до Еймі і поклав на її розкриту долоню стиснені в руці блискучі жовті камінці.

— Воно зовсім не таке негарне, це золото, — сказав Оноа, — і потім треба ж бачити щось, крім Редроту.

Еймі схилилася над скалками осяйним лицем.

Цілий день пароплав Арка розгублено метушився по рівній поверхні моря. В ясній далечині обрію не було натяка на землю, нічого, крім безмежної синяви води. Редрота не було. Прозірні труба в руках Арка промала кожну цяточку на небокраю, шукаючи зниклий острів. Прикрість і здивування здвигали брови на його обличчю.

Нарешті на світанку другого дня вони побачили чорну крапку. Крапка наближалася і придбала вигляд рибальського баркасу. Вдалі лови і спокійна вода заманули баркас у глибину океану. Коли підійшли ближче, хрипкий го-

що мала властивість цементу.

Провадився саме ремонт греблі. Чималий протяг її був під загрозою зруйнування і островитяни вперто відвойовували в моря мізерний клопоть землі.

З високої греблі Оноа бачив усе місто. Ідеально спрощені чіткі лінії надавали враження легкості, звільняючи масив будівель від ваги каміння. Але уява Оноа витягувала лінії невисоких стін, створюючи хмарочоси.

Останні поверхи здіймалися вище від верхів'я Кохайо. Внизу сновигали люди в чорних, вузьких, як у Арка, одягах. А над містом, незбагнено тримаючись у повітрі, марили дивні істоти з широкими блискучими крилами...

Оноа потемніло в очах. Щоб звільнитися від уїдливої примари, він одвернувся до моря, і погляд його піймав на краю греблі зігнуту людську постать. Ризикуючи впасти в воду, людина простягала руки, намагаючися дістати щось зі стіни, оберненої до моря. Оноа підійшов і побачив Дото. Маленьким робочим ломом він колупав щось у кладці.

— Що ти робиш, Дото?—здивований запитав Оноа.

Дото підвів збентежене обличчя.

— Ця штучка здається мені надто хороша, щоб стирчати тут,—сказав він, показуючи на долоні вже видертій з стіни круглий важкий самородок.

— Арк був би вдячний за отакий камінчик, а нам він згодиться у тій країні.

— А гребля? Адже досить щілини і вода лине на острів...

— Не я один...—промовив Дото і відвернувся їти.

Повільно повзе сонце небом.

Оноа здавалося, що воно повзе повільніше, як завжди, і повільніше ніж завжди ішла робота. Оноа ходив вздовж греблі від машини до машини,

Відкриття VII Всесоюзного С'їзду профсоюзів. Промовляв тов. **Томський**

метушився, спускався вниз, де стоплювалося каміння і виготовлювався цемент.

Ніколи ще Оноа не здавалася така погрозлива спокійна маса води, що звисла над містом. Синя риса її була значно вища над рівень землі.

А ввечері, Оноа підійшов до Еймі і поклав на її розкриті долоню стиснені в руці блискучі жовті камінці.

— Воно зовсім не таке негарне, це золото,—сказав Оноа,—і потім треба ж бачити щось, крім Редроту.

Еймі схилилася над скалками осяяним лицем.

Цілий день пароплав Арка розгублено метушився по рівній поверхні моря. В ясній далечині обрію не було натяка на землю, нічого, крім безмежної синяви води. Редрота не було. Прозірна труба в руках Арка промалцала кожну цяточку на небокраю, шукаючи зниклий острів. Прикрісті і здивування здвигали брови на його обличчю.

Нарешті на світанку другого дня вони побачили чорну крапку. Крапка наближалася і придбала вигляд рибальського баркасу. Вдалі лови і спокійна вода заманули баркас у глибіню океану.

Коли підійшли ближче, хрипкий голос власника баркасу крикнув надриваючи глотку:

— Гей! Чи немає в вас на борту ветеринара, бо ми підібрали тут одного чорногривого, що в паруснику збирався перепливати океан. Так йому вже, здається, незабаром край. Яюсьь недоладно схвилюваний Арк зійшов на палубу баркаса. На зложених парусах лежало горілиць спалене сонцем тіло. Арк полотніючи схилився до нього.

— Оноа,—сказав він, вдивляючись у розширене око. Всю волю бажання і жагу нетерпіння скупчив Арк у своєму погляді.

Тихо тихо, так що секунда здалася за вічність, Оноа підвів вії.

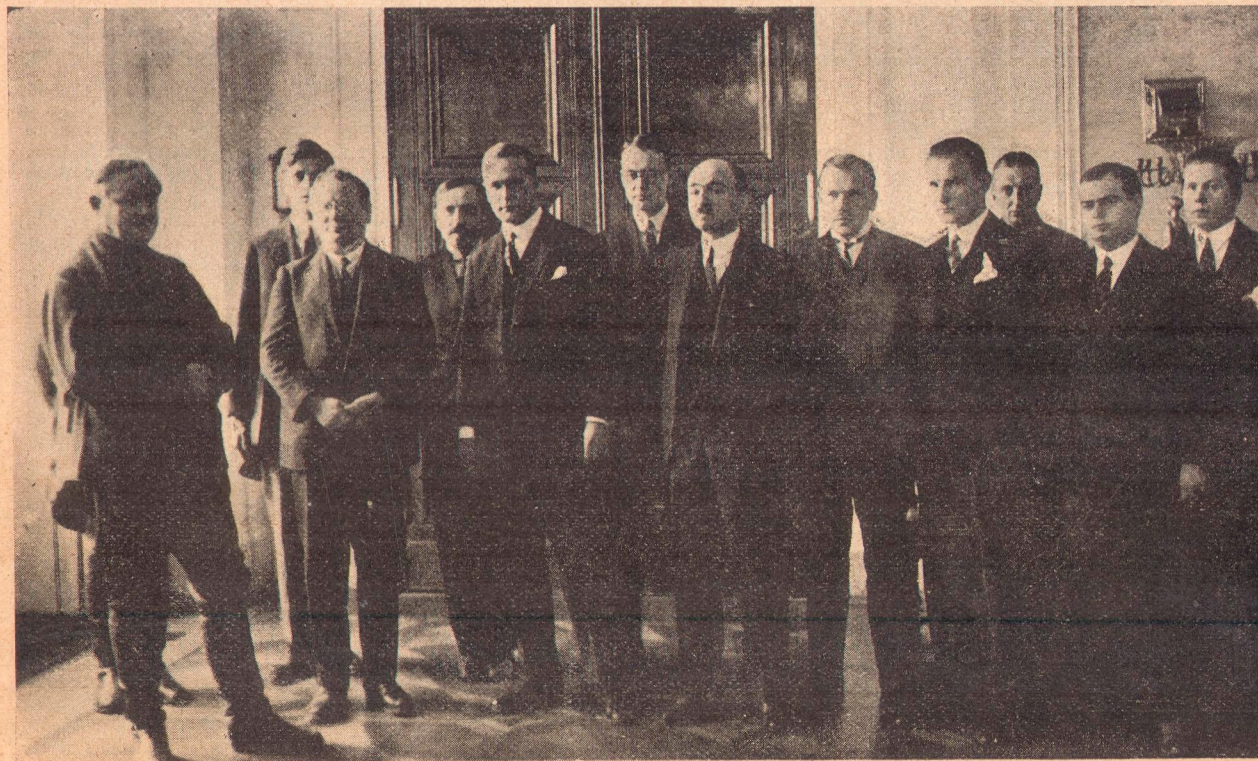
— А, ти—повагом, нечутно як подих сказав він.—Ти... Але Редрота вже немає... Люди розібрали греблю.

Ладний закрити, Арк майже притулив вухо до його губів. Але в хрипкому шепоті він вже не міг розібрати ані слова.

Прозорі очі Оноа відбивали цілий світ, але Арка вони вже не бачили.

... На пароплаві чекав обурений Голлар, а Сервік, худий і гострий, зігнувся, як ніж, занесений для вдару.

Арк глянув на них байдуже.

Новий естонський посол вручає грамоти Радянському уряду (Великий Кремль, 29-го вересня).

Ліворуч т. т. **Єнукідзе, Літвінов** та естонський посол

Мал. Н. Соболя

Сатирична мініатюра Петра Ванченка

Наркомам освіти і здоров'я

БІЛЯ полу, в головах хворого, стояла вагітна жінка й плакала. Вона витирала сльози рукавом сорочки, сякалася в широку жменю й коливала високим животом у такт глухим хлипанням.

В хаті сіріло. Підсліпуватий осінній ранок ледве продирався крізь вузькі шибки вікон і клав на всьому мертві, сині тіні. Тхнуло дьогтем, пелюшками, варивом для свиней й пахли сухі, давлючі васильки.

Жінка сказала:

— Ти вмиреш, Борисе.

Хворий повернув голову, здивовано поводив пальцями біля підборіддя і в роздум'ї відповів:

— Мабуть ні...

Жінка настоювала:

— Умреш! Мені з вечора кажани приснилися.

Тоді хворий випростав руки з під рядна й вилаявся:

— Дурна!... Мені ж з неділі треба їхати в Диканьку. Дубів купив, хто, хто ж їх перевезе?

Але жінка не вгавала:

— Умреш!...Я пошлю за лікарем у район може, він допоможе.

Хворий замовк, але в справу вмішались тесть і теща, що тільки що ввійшли у хату. Вони обов'язали заспані, невміті й перелякані. Їх розбудила онука, крикнувши в вікно, що тато вже вмірають.

Тесть довідався й образився:

— Таке-таки! У таку годину за двадцять верст у район по лікаря. Худобину треба пожаліти, дощ, он, як із відра пірієше!..

Потім заспокоївся й додав:

— Звичайно, воно б може... Так куди ж його у такий дощ? Та й чого йому вмірати? Он, мати краще хай йому пошпече, то він до снідання ще й танцювати буде...

Теща суха, з виснаженим лищем і сум-

— Лікаря, лікаря!.. Ну, й лікаря, так чого ж пертися в район, коли в селі є свій Кіндрат Семенович?

Він взяв ціпок у руки, сердито хряпнув дверима й вийшов.

Лікар—що за свій фаш дістав поваги: Кіндрат Семенович!—жив на вигоні й використовував паркан сельбуду для об'яв про хвороби, які він уміє лікувати. Він був санітаром у велику імперіалістичну війну, навчився там багато чому й лікував тепер людей.

Тесть увійшов до нього в хату й привітався:

— З вівторком, Кіндрате Семеновичу! Ну як воно у вас?

Лікар тільки-що підвівся від снідання, протер вуси й підняв голову від столу:

— Не заперечую! А в вас?

— Тай ми нічого. От тільки година така на дворі, та ще Борис наш...

— А що з ним?

— Та захворів. Таке, що мабуть і помре.

Лікар насторожився: А саме?—Бишиха, видно, що бишиха, всі кажуть. Іздив у місто—був здоровий повернувся—ліг, вже й оком не бачить... Поможіть будь ласка.

Лікар гордо підкреслив:

— Мій обов'язок.

— А скільки?

— Пуд пшенишного.

Тесть присів і помняв бороду.

— А мірку ячменю?

— Не можна. А про те я спочатку на хворого погляну.

.....

Вони ввійшли у хату й лікар не роздигаючись підійшов до хворого. Він подержав його руку, потрогав ноги, заглянув в рота й широко, в розпущі, подумав: ну що з ним робити? Але підвів голову й строго заявив:

— Не плачте! Треба трогательних капель і... може видужає.

Він швидко дістав з кишені пляшку, стояв над ним і лизав у лашку зеленої волю-

Тоді хворий випростав руки з під рядна й вилаявся:
— Дурна!... Мені ж з неділі треба їхати в Диканьку. Дубів купив, хто, хто ж їх перевезе?

Але жінка не вгавала:

— Умреш!... Я пошлю за лікарем у район може, він pomoже.

Хворий замовк, але в справу вмішалися тесть і теща, що тільки що ввійшли у хату. Вони обоє були заспані, невміті й перелякані. Їх розбудила онука, крикнувши в вікно, що тато вже вмірають.

Тесть довідався й образився:

— Таке-таки! У таку годину за двадцять верст у район по лікаря. Худобину треба пожаліти, дощ, он, як із відра пирище!..

Потім заспокоївся й додав:

— Звичайно, воно б може... Так куди ж його у такий дощ? Та й чого йому вмірати? Он, мати краще хай йому пошпече, то він до снідання ще й танцювати буде...

Теща суха, з виснаженим лицем і сумними очима, що звикла за довгий час коритись чоловікові, мовчки роздяглася й взяла у руки довгого ножа. Вона роблено позіхнула, потім перехрестилася широким хрестом і почала мимрити довгу, складену віками, старовірську молитву. Лихо хворого вона знала, бо ще на вчорашньому консіліумі—з трьох сусідів, жінки хворого й чоловіка—було точно встановлено, що її зять захворів на бишиху. Та й помилялись було важко: у хворого опухла шия, лице й одне око вже зовсім не розплющувалося. Вона широко зверталася до дев'яти вітрів, щоб забрали зятьове лихо й занесли на чорне болото, що десь гние аж за синім лісом. Зморщені губи її швидко згиналися гадючкою, а рука з ножом урочисто повисла в повітрі. Вона час—від часу повертала голову в бік хворого, позіхала беззубим ротом і плювалася на долівку, заслану сьогорішньою житною соломомою.

В хаті всі замовкли. Двоє малих дітей висунули голови з під полу й з напруженням слідували за бабиними рухами. Тесть кадив в кочергах кріпким доморослим тютюном, а хворий злегка покашлював і стогнав.

Зрештою теща відшептала. Вона енергійно плюнула, поклонилась перед столом і підійшла до хворого, щоб остаточно прогнати лихо.

Зять оглянувшись одним оком і з жахом відсунувся від холодного ножа, що швидко забігав по пухлій щоді.

На дворі розвиднялося і в хаті повеселішало. Сині тіні сховались по-під лавами, діти виділи з під столу й жінка перестала хлипати.

Теща скінчила й тесть заїкаючись заспокоїв:

— Ну от, тепер хай засне, а там, може ще якою водою напоїти...

Він зібрався йти й одяг вже шапку на сиву патлату голову, коли хворий раптом роскинув руками й вигинаючи голі груди, голосно застогнав. Діти знову сховались під піл, а жінка вдарила себе по стегнах і заголосила:

— Умре! Недопомогло!..

Теща авторитетно повчила:

— Багато розумієш. Другим же помагало.

Та жінка нікого не слухала, вона кричала, щоб спасли їй чоловіка й торсала за руки хворого.

Тоді роскричався й тесть:

— Та захворів таки, А саме? — Бишиха, видно, що бишиха, всі кажуть. Іздив у місто—був здоровий повернувся—ліг, вже й оком не бачить... Поможіть будь ласка.

Лікар гордо підкреслив:

— Мій обов'язок.

— А скільки?

— Пуд пшенишного.

Тесть присів і помняв бороду.

— А мірку ячменю?

— Не можна. А про те я спочатку на хворого погляну.

Вони ввійшли у хату й лікар не роздягаючись підійшов до хворого. Він подержав його руку, потрогав ноги, заглянувши в рота й щиро, в розпущі, подумав: ну що з ним робити? Але підвів голову й строго заявив:

— Не плачте! Треба трогательних капель і... може видужає.

Він швидко дістав з кишені пляшку, струснув її і налив у чашку зеленої вонючої води.

— Як тільки прокинеться, хай вип'є половинку, другу потім. Але ще потрібна мазь, щоб шия зтухла.

Він поглянув на тестя й додав:

— Мазь окремо... А ввечері я ще зайду.

І вийшов.

Тесть провів його за ворота, й забув попрощатись, бо з сумом думав про два пуди борошна. Він вже повертався в сні, коли згадав про свою конячку й мазь. — Така халепа! І як він раніше не згадав. — В літку в нього захворіла кобила, опухло вим'я. Так він водив її в район до ветеринара, там дали для неї мазі—двічі помазав і помогло!

В хаті всі мовчали. Хворий випив чашки трогательних, капель; здавалося, що він спить, й боялися потривожити його сон. Невміті, голодні діти сиділи під столом й боязко показували пальцями на хворого тата.

Тесть на випиньках підійшов до полу й прошепотів:

— Є мазь. Треба зразу ж й витирати! кобилі помогло від двох разів.

Він розгорнув брудну ганчірку, набрав у жменю жовтих, слизьких ліків і з досвідом (лікував кобилу) почав намазувати ший і щоки хворого. Хворий безсило перекачував головою, покірно приймав наругу від конячих ліків.

Але раптом він підвівся. Рот його широко відкрився, губи хватали повітря, а руки блудили над головою, наче він збиравсь когось ловити. Він хотів щось сказати, та не зміг і впав на подушки.

В хаті знову піднявся плач. Заголосили діти, захвилювалась теща.

— Спасіть мені чоловіка! Лікаря!..

На цей раз тесть не сперечався. Він мовчки вийшов з хати.

— Їхати, так їхати... Не часто ж людина хворіє. Можна і в район, хоть воно і двадцять верст!..

Він завіз коня в оглоблі і підняв вже було дугу, коли в хаті раптом замовкли, а потім закричали разом всі: дочка, жінка і онуки.

У нього похололо в грудях. Він прислухався одну хвилину, потім опустил дугу, швидко заблимав в'язи й промовив тихо:

— Твоє щастя, конячко. Помер!..

І задивився сльозами.

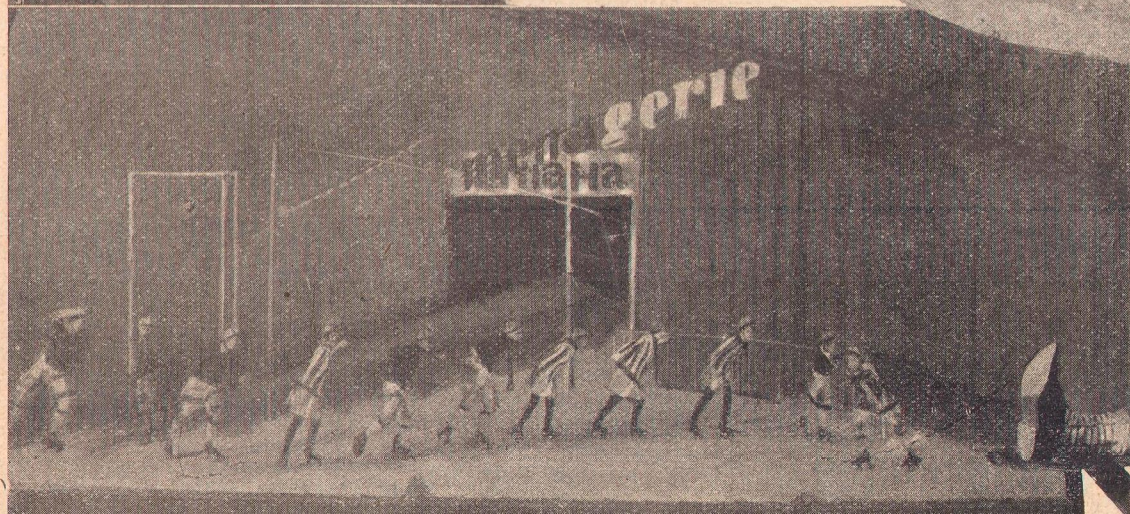
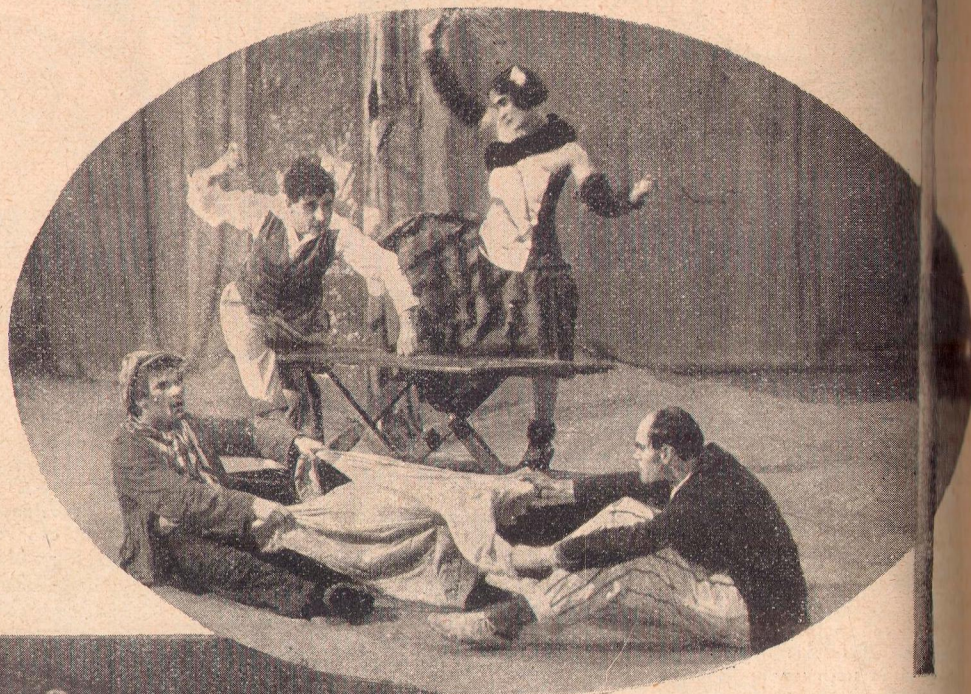

... Він швидко дістав з кишені пляшку ...

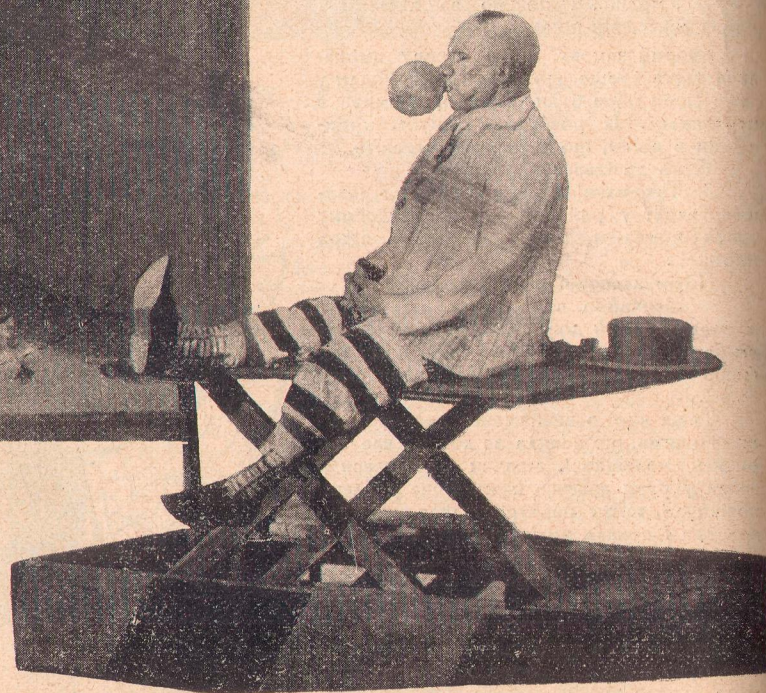

„ЖАКЕРІЯ“, „ШПАНА“

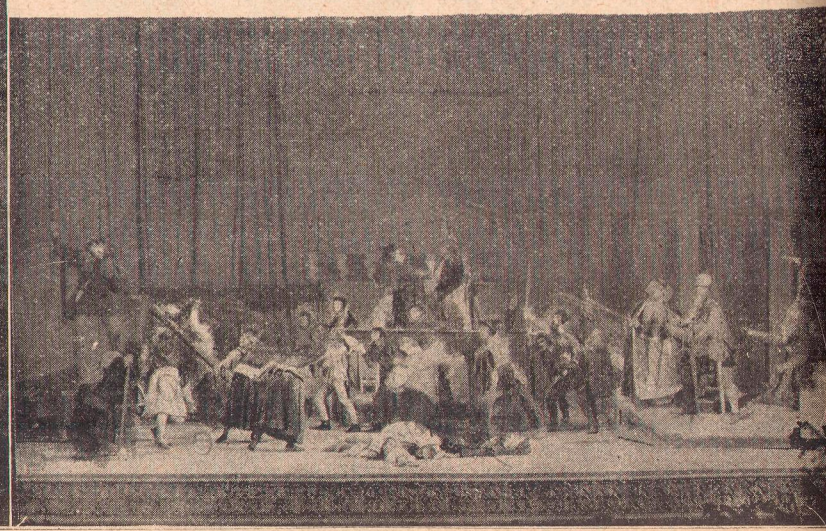
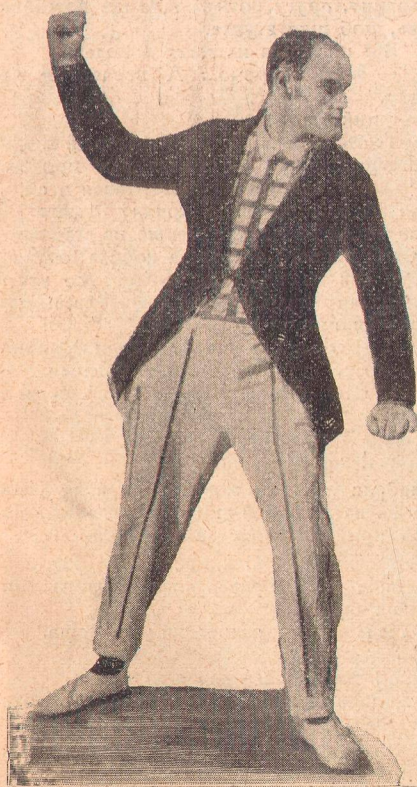
Б
Е
Р
Е
З
І
Л
Ь

„Шпана“. Крушельницький—Бухгалтер.

Зверху—Бучма—Брат Жан (Жакерія); в овалі—„Шпана“: на столі—Чистякова—Олька, Радчук—Шершебка, на підлозі—Сердюк—Довгаль, Шагайда—Стрижак; посередині—слуги просценіума, на чолі конференсіє—Балабан; внизу—Шагайда—Стрижак („Шпана“); Гірняк—посланець короля („Жакерія“), і сцена повстання („Жакерія“).

НА БОРОТЬБУ З КЛАСИКАМИ

В № 8—9 журналу „Плужанин“ вміщено передову статтю тов. С. Пилипенка під назвою „На боротьбу з класиками“.

Мал. П. Булаховського.

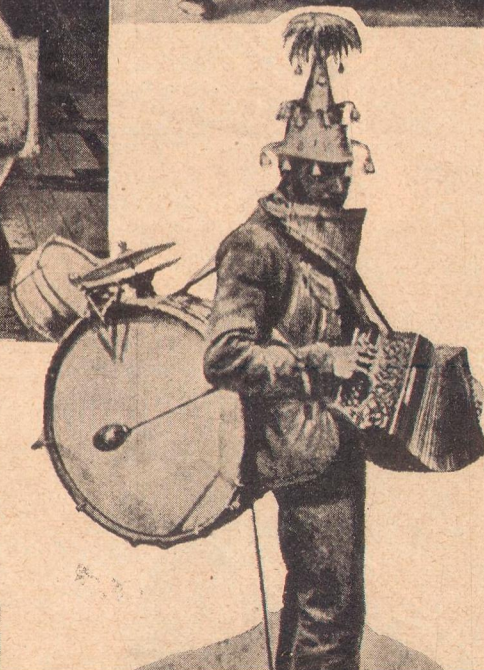
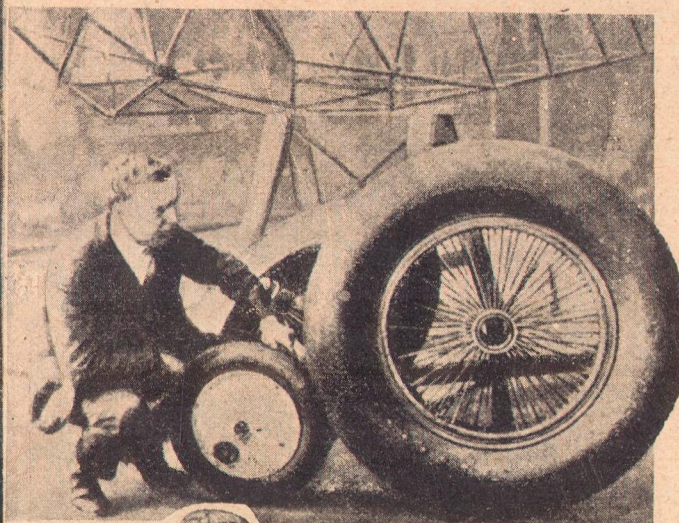
Боротьба тов. С. Пилипенка з класиками в уяві читача журналу „Плужанин“

ПРО ВСЕ ПОТРОХУ

Автоматичний чистильщик. Лондонський мешканець позбавлений від настирливої верескливої юрби чистильщиків, що часто-густо не дають проходу в великому місті. На всіх перехрестках встановлено автомати, що самі чистять черевики, треба лише кинути в скриньку гроші.

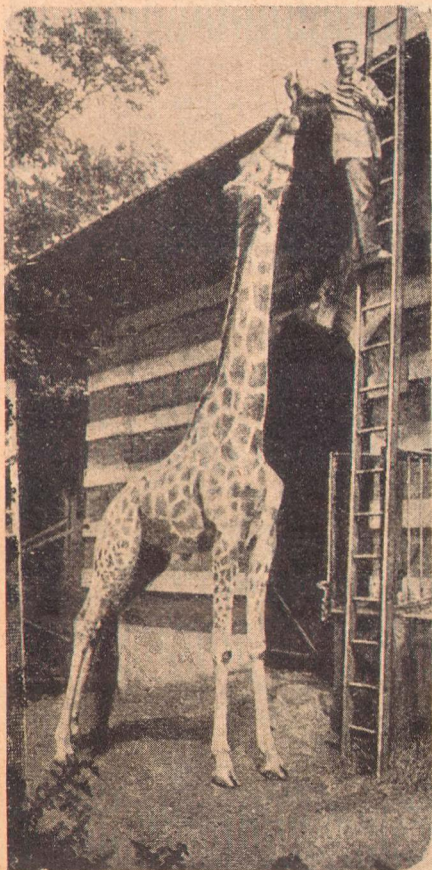
Велетенський бомбомет. На цій малюнку показано величезні колеса нового військового літака—бомбомета „Циклопа“, збудованого в Америці. Колеса ці вдержують вагу в 17.000 фунтів. Дарма, що цей новий повітряний велетень дуже великий, проте може дуже швидко й довго летіти без перестанку. Ліворуч на малюнку — колеса звичайного пасажирського аероплану.

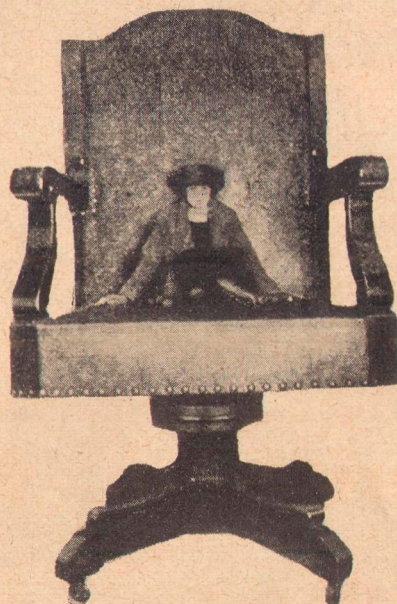
Нове приладдя, щоб рятувати на воді. Недавно за кордоном випробовано таке нове приладдя. Цей оригінальний апарат складається з товстої шини з камерами для харчу й води, з гумових штанів і особливих лопаток, що вживаючи їх плавець може досить швидко плавати. Випробовування показали, що це приладдя дуже гарне.

Автоматичний чистильщик. Лондонський мешканець позбавлений від настирливої верескливої юрби чистильщиків, що часто-густо не дають проходу в великому місті. На всіх перехрестках встановлено автомати, що самі чистять черевики, треба лише кинути в скриньку гроші.

Четвероногий велетень. До Лондонського зоологічного саду недавно привезено чудовий екземпляр жирафа, що нині вже рідко трапляються.

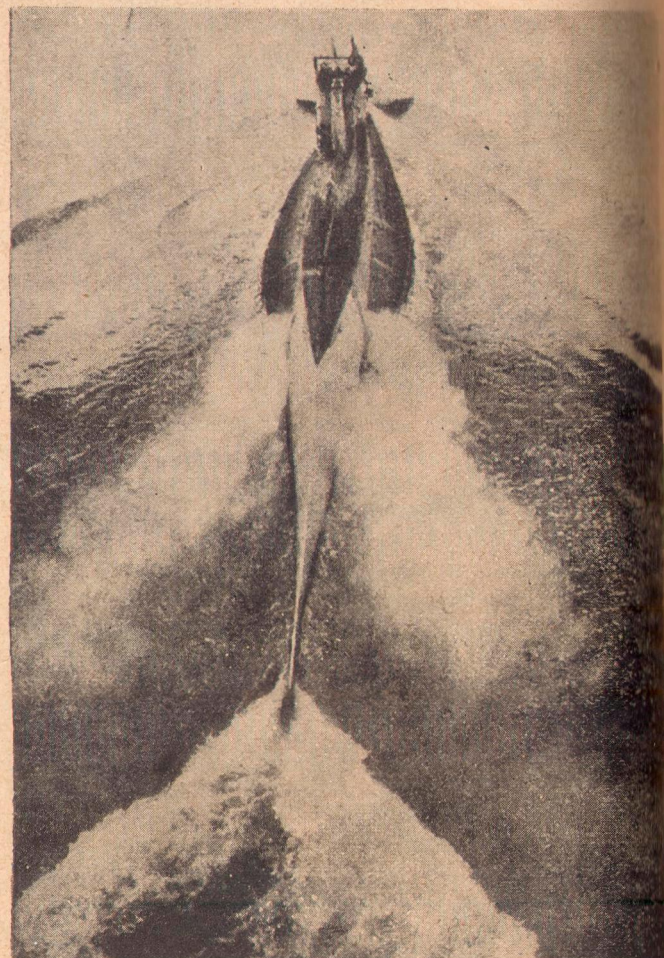

Найбільше крісло в світі (Англійський музей). **Ходячий „Джаз-банд“** на острові Сицілії (малюнок угорі), що складається з безлічі інструментів, обслуговуваних одним чоловіком.

...леса нового військового літака—бомбомета „Циклопа“, збудованого в Америці. Колеса ці видержують вагу в 17.000 фунтів. Дарма, що цей новий повітряний велетень дуже великий, проте може дуже швидко й довго летіти без перестанку. Ліворуч на малюнку — колеса звичайного пасажирського аероплану.

Нове приладдя, щоб рятувати на воді. Недавно за кордоном випробовано таке нове приладдя. Цей оригінальний апарат складається з товстої шини з камерами для харчу й води, з гумових штанів і особливих лопаток, що вживаючи їх плавець може досить швидко плавати. Випробовування показали, що це приладдя дуже гарне.

„Підводний крейсер“. Нині в Північно-Американських сполучених штатах спущено на воду три підводні човни, так звані „підводні крейсери“. Ці нові судна з сильними двигунами та далекострійними гарматами.

ВИСТАВКА РАДЯН- СЬКОЇ ПОРЦЕЛЯНИ В МОСКВІ

Ваза. Малюнок на сюжет
народного епосу.

Ваза. Сюжет — з Київо-
Печерської лаври. Ленін-
градський порцелянний
завод.

Ваза. Малюнок на сюжет народнього епосу.

Ваза. Сюжет — з Київсько-Печерської лаври. Ленінградський порцеляний завод.

Червоноармійці. Ленінградський порцеляний завод.

НА ВИСТАВЦІ

У Москві відкрилася виставка радянської порцеляни, де виставлено продукцію порцелянних заводів Продсилікату.

На виставці є зразки всіх галузів порцелянного виробництва. Серед експонатів є цікаві сервізи ленінградського порцелянного заводу, (найкращого заводу у світі), вироблені по малюнках Чехоніна і призначені для радянського повпредства в Берліні.

На виставці є дуже багато коштовних експонатів, серед них особливо гравюри по золоту на порцеляні того ж самого маляра Чехоніна.

Спеціальний відділ виставки показує східні мотиви.

Тут виставлено порцеляну, що вивозиться до азійських країн.

Чужоземці, що перебувають у Москві, дуже цікавляться виставкою.

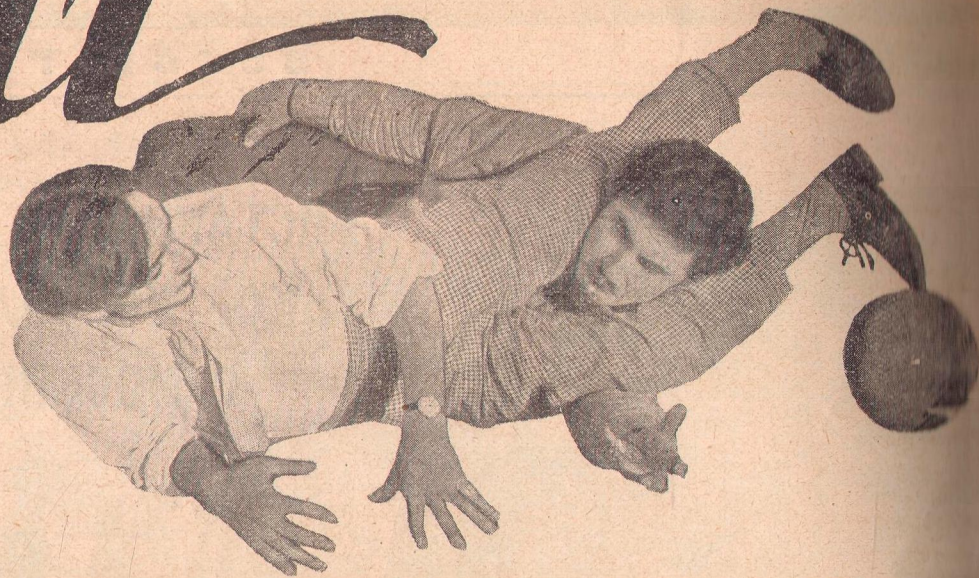

що виконують руські співомовки. Новгородський завод.

Дві статуетки селян Новгородської губернії, ський губ. порцелян

ГЕРОЇ МАТЧУ

Стаття О. Б.

тут біла чи чорна магія. Нічого подібного. Просто по дорозі на площадку йому набіглося випити води, а комусь забажалося купити овочів, але й той, і другий використували портфелі не лише за призначенням.

Хіба так важко, кваплючись, обміняти портфелі? Та міркувати часу нема.

Храпкін на воротах.

Свисток.

Почали.

Зараз він покаже, як треба грати. І раптом—жук. Отакий собі чорний, англійський жук уподобав Храпкіну ногу.

І зарізав Храпкіна цей жук.

Як побачив його Храпкін, так очей одвести не може, чи то з переляку, чи то сила така вже в жукові тому.

Одним словом очі — як прикипіли. Тим часом м'яч візьми, та й пролети ворота, та ще й з ніг замалим не збив.

А тут ще капітан: „Ще один раз...!“

Думаєте звичайнісеньке собі „і“?

З такою, брат, крапкою, що й конем не об'їдеш. Знаєте, як ото кажуть: точка

РАДСЛУЖБОВЕЦЬ Храпкін не тільки радслуж-
бовець. Установа, папери—все це між іншим.
Головне—футбол.

М'яч—центр ваги його життя.

Ось і зараз він присяде отут на лавочці й надме
м'яча.

Такий пружнастий, пикатий, такий любий серцю
його м'яч—і Храпкін задоволений поспішає до-дому
поклавши м'яча до портфелю, що одразу запузатів
і став подібний до Зава.

Але вдома на нього чекала не зовсім приємна
несподіванка.

Його дружина захоплювалась не лише футболем, а
й футболістами.

Через вікно вона кокетувє з Пижовим, але... через
плече Пижова на неї дивляться злі, ревниві очі Храп-
кіна, що нагодився в саме цей мент.

Храпкін тигром влетів до кімнати і невідомо чим
кінчилася-б ця історія, як-би не портфель, що почав
стрибати аж до стелі й цим звернув на себе увагу та
нагадав про тренівку.

І подружжя, знову щасливе, йде на площадку. Іде?
Що я кажу? Вони несуться, як вітер, обганяючи віз-
ників, мотоцикли й навіть авто.

Та у Храпкіна сьогодні нещасливий день. Капітан
заустрів його незадоволено: „Останній день—і спізнє-
ня!“ Хапається Храпкін. Ось тільки футбольні черевики й м'яч. Але замість
м'яча з фортфелю летить... головка капусти, помідори й пара білизни. А
м'яча нема. А м'яч зник! Хотите знати, як це сталося? О, не гадайте, що

Почали.

Зараз він покаже, як треба грати
І раптом—жук. Отакий собі чорний, зви-
чайнісінький жук уподобав Храпкінову
ногу.

І зарізав Храпкіна цей жук.

Як побачив його Храпкін, так очей
одвести не може, чи то з переляку, чи то
сила така вже в жукові тому.

Одним словом очі—як прикипіли.
Тим часом м'яч візьми, та й пролети по-
рота, та ще й з ніг замалим не збив.

А тут ще капітан: „Ще один раз... і...“

Думаєте звичайнісеньке собі „і“?

З такою, брат, крапкою, що й конем
не об'їдеш. Знаєте, як ото кажуть: точни-
над „і“? Так це сама воно й є.

Знову почали. Храпкін—сама увага. Летить! Держи! П'ймав! В обіймах
Храпкінових... черевик. Виконав погрозу капітан. Вибув зі строю Храпкін.
І нема співчуття до нього ні в кого. Що-то казано—день нещасливий.